

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-409-2-39>

**THE PLACE OF PROCEDURAL TIME LIMITS IN THE SYSTEM
OF GUARANTEES OF THE RIGHT TO INVIOABILITY
OF THE HOME DURING AN EMERGENCY SEARCH**

**МІСЦЕ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ СТРОКІВ У СИСТЕМІ ГАРАНТІЙ
ПРАВА НЕДОТОРКАНОСТІ ЖИТЛА ПРИ ПРОВЕДЕННІ
НЕВІДКЛАДНОГО ОБШУКУ**

Kulebyakin V. O.

*Postgraduate Student at the Department
of Criminal Law and Procedure
Leonid Yuzkov Khmelnytsky University
of Management and Law
Khmelnytsky, Ukraine*

Кулебякін В. О.

*аспірант кафедри кримінального
права та процесу
Хмельницький університет
управління та права
імені Леоніда Юзькова
м. Хмельницький, Україна*

Сучасне кримінальне процесуальне законодавство України, з часів проголошення незалежності, зазнало значних змін та перетворень. Логічним наслідком євроінтеграційних процесів України стало прийняття у 2012 році чинного Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України).

Одним з головних принципів кримінального процесуального закону сьогодення є його орієнтованість на неухильне дотримання прав і свобод людини та громадянина. Главою другою КПК України визначено засади кримінального провадження. Тому, в контексті наших тез, окрему увагу приділимо засаді, яка наголошує на недоторканості житла чи іншого володіння особи, та визначає заборону проникнення до житла чи іншого володіння особи інакше, як за мотивованим судовим рішенням, за виключенням випадків визначених КПК України (ст. 13 КПК України) [1]. Впровадження вказаної засади

у норми процесуального закону зумовлена необхідністю імплементації конституційних прав і свобод у норми кримінального процесу. Так, ст. 13 КПК України кореспондується із ст. 8 Європейської Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод та ст. 30 Конституції України, яка містить аналогічну вимогу заборони проникнення до житла інакше, як за мотивованим рішенням суду, а також деталізує випадки такого проникнення без відповідного рішення суду, а саме: що у невідкладних випадках, які пов'язані із врятуванням життя людей, майна або з безпосереднім переслідуванням осіб, яких підозрюють у вчиненні злочину [2; 3]. Тобто, як національні, так міжнародні норми дозволяють втручання у право особи на недоторканість житла, задля легітимної мети, однак містять чітку регламентацію меж такого втручання. Досліджуючи вказані норми закону не можемо обійти увагою те, що особливе місце у регламентації меж такого втручання відведено процесуальним строкам.

Право слідчого, прокурора, увійти до житла чи іншого володіння особи, до постановлення ухвали слідчого судді визначено ч. 3 ст. 233 КПК України та матиме легітимну мету виключно у невідкладних випадках, пов'язаних із врятуванням життя людей та майна чи з безпосереднім переслідуванням осіб, які підозрюються у вчиненні кримінального правопорушення. У такому разі, після здійснення таких дій уповноважена службова особа зобов'язана невідкладно звернутися до слідчого судді із клопотанням про проведення обшуку [1].

Привертає увагу той факт, що законодавець у конструкціях юридичних норм ч. 2 ст. 233 КПК України та ст. 13 Конституції України для регламентації невідкладного обшуку не застосовує формально визначені процесуальні строки, натомість використав такі оціночні категорії, як “невідкладні випадки” та “безпосереднє переслідування” [1; 3]. Застосування таких оціночних категорій визначення процесуального строку зумовлено неможливістю законодавця в повній мірі врегулювати усі дії спрямовані на досягнення кінцевої мети процесуального закону. Як зазначає О.С. Смірнов, оцінні поняття відіграють важливу роль, однак, вони впливають на розширення дискреційних повноважень сторони обвинувачення, а також знижують ступінь правової визначеності законодавства. Що небезпечно у ситуаціях, в яких істотно обмежуються фундаментальні права людини [4, с. 150]. Продовжуючи думку автора, вкажемо на те, що використання оціночних категорій може створювати підґрунтя для зловживань, а також містять загрозу однобічності та суб'єктивізму.

Під час дослідження судової практики, не можна оминати увагою те, що однією з найбільш поширених підстав, якою мотивують необхідність невідкладного втручання у право недоторканості житла, органи досудового розслідування називають необхідність збереження речей та документів, які мають доказове значення для кримінального провадження, обґрунтовуючи такі дії легітимною метою визначеною законом – врятування майна. Відсутність сталої судової практики при розгляді таких клопотань вказує на недосконалість норм процесуального закону та на необхідність його удосконалення. Так у реєстрі судових рішень є ухвали слідчих суддів, які задовольняли таке клопотання органу досудового розслідування [5], натомість, у окремих випадках слідчі судді визнавали, що отримання речових доказів не можна ототожнювати з врятуванням майна і відмовляли в заявлених клопотаннях [6], вказуючи що за таких обставин кодекс містить інший, формально визначений порядок проведення обшуку і підстави невідкладного втручання у права особи відсутні. Тому можемо приєднатися до думки С.Л. Шаренко, про необхідність внесення змін до ч. 2 ст. 233 КПК України, доповнивши зміст останньої деталізацією визначення майна словами “речей та документів, які можуть бути доказами у кримінальному провадженні” [7, с. 247].

Іншою підставою для проведення невідкладного обшуку є безпосереднє переслідування особи. Одразу зауважимо, що чинний КПК України не містить визначення “безпосереднього переслідування”, його темпоральних меж, та чи допустимі проміжки часу у такому переслідуванні. У коментарі до КПК України, запропоновано таке визначення безпосереднього переслідування: “слідування за особою безперервно протягом певного часу, без втрати переслідувачем переслідуваного з поля зору. Не є втратою з поля зору випадки, коли переслідуваний тимчасово ховається у якомусь укритті, у тому числі й у житлі чи іншому володінні особи, але переслідувач знає, що він там перебуває, а переслідуваний усвідомлює, що переслідування його не закінчилося” [8, с. 463–464]. Здебільшого, слідчі судді у своїх ухвалях розуміють безпосереднє переслідування, так як у наданому визначенні. В ухвалі слідчого судді у справі № 404/2302/20 відмовлено у клопотанні слідчого про проведення обшуку, з мотивів, що потерпілий звернувся з заявою про вчинення кримінального правопорушення через чотири дні, що виключало “безпосереднє переслідування”, як підставу проведення обшуку без відповідної ухвали слідчого судді [9]. Однак для єдності та однозначності правозастосу-

вання, вважаємо, що визначення “безпосереднього переслідування” варто додати до основних визначень КПК України.

Оцінюючи обов’язок уповноваженої службової особи невідкладно, по завершенню обшуку без ухвали слідчого судді, звернутися з відповідним клопотанням, та дослідивши судову практику, приходимо до висновку про реальне існування суб’єктивізму при визначенні вказаної часової межі. Так в узагальненні судової практики касаційний кримінальний суд у складі Верховного Суду вказав, що звернення до слідчого судді за впливом тривалого строку після вчинення слідчої дії, яка здійснювалась як невідкладна, має наслідком недопустимість доказів отриманих у ході такої слідчої дії, в якості прикладу навів кримінальне провадження 310/4839/17 у якому слідчий звернувся з клопотанням про дозвіл на проведення обшуку 26 липня 2017 року в той час як сама слідча дія була проведена 12 липня 2017 року, як наслідок докази здобуті в ході проведення зазначеної слідчої дії було визнано недопустимими [10]. Як бачимо в наведеному прикладі, строк звернення до слідчого судді був очевидно надміру тривалим. Однак ні в законі, ні в керівних роз’ясненнях касаційного суду не знайдемо, який процесуальний строк слід вважати таким, що відповідає категорії “негайно”, власне касаційний суд у названому узагальненні також використав оціночну категорію – “тривалий строк”. Тому вважаємо, норму кримінального процесуального закону слід вдосконалити, встановивши окрім оціночної категорії, яка зобов’язує негайно звернутися з клопотанням про проведення обшуку до слідчого судді, формально визначений процесуальний строк, яким встановити граничну часову межу такого звернення, за аналогією зі ст. 214 КПК України – “невідкладно, але не пізніше 24 годин”.

Література:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року №4651-VI. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
2. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#n525
4. Смірнов О.С. Обшук у кримінальному провадженні. дис. на здобуття наук. ступеня доктора філософії: спец. 081. Кропивницький,

2023. URL: <https://dnuvs.ukr.education/wp-content/uploads/2023/09/dys-smirnov-os.pdf>

5. Ухвала Комінтернівського районного суду від 25.05.22 р. у справі № 504/1160/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104570603>

6. Ухвала Деснянського районного суду м. Києва від 28.04.2020 р. у справі № 754/4939/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/89003560>

7. Шаренко С. Л. Теоретико-прикладні основи діяльності слідчого судді в кримінальному провадженні: монографія. Х. : Право, 2021. 480 с.

8. Науково-практичний коментар до КПК України: від 13 квіт. 2012 р. О. А. Банчук та ін. ; за ред. О. А. Банчука, Р. О. Куйбіди, М. І. Хавронюка ; Центр політ.-прав. реформ. Х. : Фактор, 2013. 1058 с.

9. Ухвала Кіровського районного суду м. Кіровограда від 15.04.2020 р. у справі № 404/2302/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88877162>

10. Огляд судової практики ККС у складі ВС щодо недопустимості доказів, отриманих внаслідок істотного порушення прав та свобод людини. Практика ККС у складі ВС. Київ. 2020 р. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/Ogljad_KKS_VS.pdf

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-409-2-40>

ABOUT THE GROUNDS AND TACTICS OF JUDICIAL INTERROGATION OF THE INVESTIGATOR

ПРО ПІДСТАВИ Й ТАКТИКУ СУДОВОГО ДОПИТУ СЛІДЧОГО

Myroshnychenko Yu. M.

*PhD in Law, Chairperson of the
Illichivskii district court
of the city of Mariupol, Donetsk region
Mariupol, Ukraine*

Мирошниченко Ю. М.

*кандидат юридичних наук,
голова Іллічівського районного суду
міста Маріуполя Донецької області
м. Маріуполь, Україна*

Допит слідчого, котрий здійснював розслідування кримінального правопорушення, справа щодо якого знаходиться у провадженні суду,